

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr C. Bouma, 's-Gravenhage; Dr K. Fernhout, Baarn; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr A. Ringnalda, Ermelo; Dr J. C. Ruilmann, Wassenaar; J. Strilwerda, Dokkum; Dr J. Thijs, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Stukken voor de Redactie zende men aan den secretaris der Redactie:

Dr C. TAZELAAR, 2e Const. Huygensstr. 77, Amsterdam

Drukkers-Uitgevers:

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36090.

Abonnement: f2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.

Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned.-Indië f6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. p. regel. — Losse nummers f0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: Onze omgang met elkander. — Uit de Schrift: Gegeven, dat Hij openbaar zou worden. (Hand. 10:40). — Kerkelijk Leven: „Loopen”. Vragen-ur en Vragen-ur. — Lit. en Kunst: Bedoeling en Bewerking. — Vragen van geestelijk en zedelijk leven: Voorwaardelijk bidden. — Boek v. d. Week: De Ned. Geref. Kerk van Zuid-Afrika en de zaak van Prof. Du Plessis. II. — Zielkunde: Het „Ik”. III. — Muz. Kroniek: De Matthäus-Passion-uitvoering door de Ned. Bach-Vereen. te Naarden. — Persschouw. — Boekbespreking. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

Onze omgang met elkander.

Men vindt misschien het onderwerp dat hierboven staat toch eigenlijk niet geschikt als thema voor een reeks hoofdartikelen in ons blad. Ik zou den lezers die er zoo over denken willen aanraden, toch eens een bescheiden poging te wagen een paar gedachten te wijden aan dit onderwerp. Juist het feit dat wij zoo weinig over den omgang met elkander denken, is misschien oorzaak dat er aan het christelijk karakter van den onderlingen omgang zoo heel veel ontbreekt.

Onze omgang met elkander — het is een onderwerp dat elken dag zijn beteekenis heeft en dat schier elk uur van ons leven wanneer wij verkeer in de gemeenschap met menschen, onze zedelijke houding mede bepaalt.

De vraag moet gedaan worden of deze omgang, waar zij toch feitelijk betrekking heeft op uiterlijkheden, van zoo groote waarde is, dat we zeggen dat onze zedelijke houding door onzen omgang mede wordt bepaald. Deze vraag moet in de eerste plaats worden beantwoord.

Daarna moet dan een analyse van de realiteit van den „omgang” worden gegeven; vervolgens achten wij het onze taak iets te zeggen over hetgeen wij als eisch van christelijke levenshouding ten opzichte van den „omgang” zien. Zoo kunnen wij er tenslotte toe komen om ook te wijzen op punten in den omgang met elkander, die dringend verbetering behoeven.

Is onze omgang iets waaraan wij werkelijk waarde moeten toekennen? Gaat het bij dien omgang niet om uiterlijkheden? Is het nu eigenlijk niet zoo, dat het er toch heel weinig op aankomt of wij een beetje meer of een beetje minder de zoogenaamde goede vormen in acht nemen? Doet het er zooveel toe of wij spraakzaam zijn of zwijgzaam? Moeten wij altijd precies zeggen wat wij over de dingen denken? Is het niet een zot die zijn geheelen geest uitlaat? Is het niet waar dat in deze wereld ieder op zichzelf bedacht moet zijn? Is het ook niet juist, dat het zoo moeilijk is om iemand de dingen in zijn gezicht te zeggen? En is het niet evenzeer waar, dat een mensch nu eenmaal niet alles kan zeggen? Doet men maar niet het beste den omgang onder christenen maar „op zijn beloop” te laten? Steekt men zich niet in een wespennest door over deze dingen te gaan praten?

Wij willen met eenige andere vragen antwoorden. Is het niet waar dat wij alles wat wij doen, doen zullen ter eere Gods? Is het niet waar dat wij in al onze levensopenbaringen christenen zullen zijn? Is het niet waar dat de genade heel het leven heiligen moet? Is het niet waar dat ook slechte kleine dingen groote beteekenis kunnen hebben? Is het niet waar dat een doode vlieg de zalf des apothekers stinkende maakt? En is inderdaad de vorm der dingen van zoo weinig beteekenis? Zijn wij allen zoover dat de vorm niet meer uitdrukking is van iets wezenlijks?

Het stellen van deze vragen beteekent tegelijkertijd het beantwoorden ervan. Er is in onzen omgang zooveel dat de allergrootste beteekenis heeft.

Bovendien moeten wij wel onderscheiden en er den nadruk op leggen, dat onze omgang niet gedekt wordt door datgene wat wij gewoonlijk noemen

„omgangsvormen”. De omgangsvormen zijn wel een wezenlijk deel van den omgang; zij vertegenwoordigen de uitdrukking naar buiten van hetgeen innerlijk aanwezig is of althans aanwezig heet te zijn. Maar daarom gaat toch waarlijk onze omgang niet in omgangsvormen op.

Iemand kan in den keurigsten vorm met een medemensch omgaan en hem toch op allerhooftelijkste wijze bedriegen. Men kan de etiquette zonder eenige vergissing, zonder eenige inbreuk op hetgeen als regel geldt nakomen en toch intusschen een verrader zijn, die welbewust het gemunt heeft op den ondergang van den mensch dien hij uiterlijk allerhartelijkst bejegt.

Dit beteekent niet, dat de omgangsvormen op zichzelf geen beteekenis hebben, maar het maakt wel duidelijk dat de omgang in omgangsvormen allerminst opgaat. Wij zijn als sociale wezens tegenover elkaar voortdurend bezig in elkaars leven in te treden en telkens weer zijn wij geroepen met anderen mee te arbeiden of tegen onze medemenschen op te treden.

Daaruit volgt dat wij in onzen omgang met elkander voortdurend ook in elkaars leven komen, op elkaars denken invloed oefenen, elkaars gevoelens richting geven, elkaars willen prikkelen. De wijze nu waarop wij dit doen, kan op verschillende manieren worden gezien.

Het zou mogelijk zijn te zeggen dat de omgang zuiver zakelijk moet worden bepaald.

Men zou ook kunnen zeggen dat het hoofdmoment in den omgang gezocht moet worden in het spreken van hart tot hart, in het uitspreken van gevoelens van vriendschap en genegenheid, in het elkander verder dragen door wederzijdsche liefde.

Men zou ook kunnen wijzen op de groote variatie die daar is onder de menschen waardoor wij als vanzelf er toe gebracht worden ons optreden in den omgang te wijzigen naar mate wij met telkens andere menschen in aanraking komen. Men zou ook naar voren kunnen brengen de beteekenis die het heeft om den weg van den minsten weerstand te zoeken. Waarom toch zouden wij moeilijkheden op onzen eigen weg brengen, wanneer het geen zin heeft; waarom zouden wij pogen anderen te schokken, wanneer het niet noodig is?

Zeker, al die dingen hebben in den omgang hun waarde. Al zijn ze elementen die mee onze gedragingen bepalen, die onze gedragingen ook mee bepalen mogen. Waarmee echter niet gezegd is dat met de genoemde punten de elementen die den omgang bepalen geheel, en alle zijn geteekend.

Maar wij zijn aan een analyse van onzen omgang nog niet toe.

Wel helpt het gezegde ons op weg om de vraag te beantwoorden of onze zedelijke houding, ons gedrag in zedelijken zin, door onzen omgang mede wordt bepaald.

Zooals steeds het vraagstuk van het zedelijk karakter van een daad of handeling bepaald wordt door de doelstelling en door de wijze waarop de middelen worden gebruikt om het doel te bereiken, zoo moet ook de vraag naar de zedelijke waarden in onzen omgang naar eenzelfde methode worden beantwoord.

De eerste vraag toch die wij moeten stellen is deze: hebben de menschen in hun omgang met elkander, hebben wij allen tezamen, een ieder voor zich in en met onzen omgang met elkaar een doel? Is er wel omgang mogelijk zonder doelstelling?

Wij meenen deze vraag ontkennend te moeten beantwoorden. Zeker, de doelstellingen kunnen velerlei zijn. Wanneer ik een genoegeliken avond bij een vriend doorbreng, hem dus opzettelijk opzoek om eenige uren bij hem te verwijlen, is mijn doelstelling een andere dan wanneer ik een praatje aanknoop met een tramconductor op het achterbalcon van een bijwagen. En in deze beide gevallen is deze doelstelling weer anders

dan wanneer iemand met zijn vrouw een min of meer officieele visite brengt bij iemand met wien hij in zakenrelatie staat. Maar toch is er in alle gevallen waarin ik met iemand omga een doelstelling, tot zelfs in het praatje met den tramconductor toe; het kan mijn bedoeling zijn afleiding te zoeken door dat praatje, het kan mijn bedoeling zijn een zekere ergernis, die ik heb, door dat praatje af te reageren. Maar daar is in ieder geval telkens weer wanneer ik omgang zoek met andere menschen een zekere mate van opzet, waarbij zeer dikwijls niet de omgang zelf het doel is maar datgene wat achter den omgang ligt.

Naarmate het element vriendschap, behoefte aan beleving van liefde, behoefte om eigen nood te kunnen bespreken en te kunnen uitleven meer naar voren treedt, naar die mate krijgt ook de omgang zelve meer het karakter van een rechtstreeksche doelstelling. Ik kan zeggen dat ik met een vriend omga omdat mij den omgang met hem zonder meer een vreugde is. Daar toch dekken doelstelling (beleving van vriendschap en genegenheid) en omgang elkander vrijwel geheel. Maar iemand kan niet zeggen dat hij den omgang met een „zakenrelatie” die hij overigens „een vervelende kerel” vindt, zoekt om den omgang zelf; hij zoekt dien omgang vanwege het belang van zijn zaak, dat hij door dien omgang denkt te kunnen bevorderen.

Naarmate dus ons hart meer in den omgang betrokken is, dekt ook de doelstelling van den omgang beter dien omgang zelf; en naarmate ons hart minder in den eigenlijken omgang is betrokken, staat ook onze doelstelling verder van den omgang als zoodanig af.

Maar aangezien elke omgang een zekere doelstelling bij onszelf veronderstelt, is ook onze omgang onderworpen aan het zedelijk criterium. Onze omgang kan dus nooit iets neutraals zijn. Met onzen omgang doelen wij op iets; wij willen er iets mee bereiken; wij zoeken er iets in te beleven. Zelfs wanneer wij met menschen omgaan enkel en alleen omdat wij door een zekere conventie daartoe verplicht zijn, bedoelen wij met onzen omgang iets, al is het dan ook niet anders dan dit, dat we mee willen werken de conventie niet te breken, of wel dat wij onszelf willen vrijwaren voor de moeilijkheden die het breken met de conventie kan meebrengen.

Uit een en ander volgt dus dat de vraag naar het karakter van onzen omgang een vraag is, die wel degelijk principiële beteekenis heeft.

Niet minder belangrijk is de vraag, die samenhangt met de verhouding tusschen de doelstelling in den omgang en de omgangsmiddelen waardoor wij ons doel trachten te bereiken.

Niet alleen toch is het bij den omgang zoo, dat wij dikwijls een geheel andere doelstelling hebben dan uit het enkele feit van den omgang schijnt te volgen, maar ook zóó dat wij door de omgangsmiddelen meermalen pogen ons doel te bereiken terwijl deze middelen zelve een gansch anderen indruk maken dan hun ware karakter in verband met onze doelstelling is.

Hoeveel schijnbare hulpvaardigheid is niet geboren uit een poging het eigenbelang te dienen; hoeveel vormelijke vriendelijkheid is niet in wezen een listige houding om voor den ander onze heimelijke bedoelingen te verbergen?

Daarmede is al dadelijk een quaestie gesteld, die zich veel verder uitstrekt dan het eigenlijke begrip omgangsvormen. De quaestie namelijk van onze eerlijkheid ten opzichte van de omgangsmiddelen in hun verhouding eenzijdig tegenover onze doelstelling en anderzijds tegenover den indruk dien wij naar buiten willen maken. Maar ook hiermede is het vraagstuk van onzen omgang een zedelijk vraagstuk geworden. Ook op dit punt is de quaestie van het omgaan met elkander er eene die in rechtstreeks verband staat met de zedelijke tendenzen in heel onze levenshouding.

En er is een derde grond waarop onze omgang een zaak is van ethische vraagstelling.

Als christen toch hebben wij de roeping elkander te dienen. Elkander te dienen ook daardoor, dat we, door het contact dat wij hebben, elkaanders persoonlijkheid opbouwen, elkaanders zwakheden niet slechts dragen maar ook ontzien. Daarnaast elkaanders fouten, niet zooals zoo dikwijls gebeurt uit te buiten in eigen belang, maar te verbeteren; wij moeten elkander opbouwen in de liefde.

En daarom komt de vraag naar voren: wat doen wij door den omgang met elkander vóór elkander?

Dat ook deze vraag er een is van groote betekenis voor onze zedelijke levenshouding zal wel niemand ontkennen.

Maar dat hiermede tegelijkertijd is aangegeven hoe moeilijk een waarlijk christelijke omgang is, moet ook al dadelijk duidelijk zijn. Immers, onze omgang moet daarop gericht zijn dat wij elkander niet noodeloos pijn doen en toch elkander opbouwen; dat wij elkander ontzien en toch elkander durven raken in het diepste van het bestaan; dat wij elkaanders zwakheden kennen en toch die zwakheden niet uitbuiten in het belang van het eigen ik; dat we eerlijk blijven voor God en mensen en dat we toch ook zoeken datgene wat liefelijk is, datgene wat wel luidt; dat wij elkaanders zonden bedekken en dat wij toch elkaanders zonden noemen.

Hier grijpt uit den aard der zaak de doelstelling van onzen omgang en de wijze waarop wij de middelen van den omgang gebruiken direct in in de persoonlijke verhouding tegenover den medemens.

Maar desondanks, of liever gezegd juist daarom staan wij hier voor een vraag van echt ethisch karakter.

En tenslotte: in onzen omgang met onze medemenschen ontdekken wij zoo menigmaal de fouten om den eenen mensch ten koste van den anderen mensch te dienen, althans te dienen in schijn.

Die eene mensch dat is zeer dikwijls het eigen ik.

Maar daarop doelen wij nu niet. Dat valt voornamelijk onder 't eerste en tweede punt dat wij noemden.

Hoe dikwijls zijn we niet in staat om door een enkel woord, soms door een enkel gebaar, ja door een simpele gelaatsuitdrukking iemand een wenk te geven, een indruk te vestigen, een vermoeden op te wekken waardoor de eene mensch met wien wij omgaan wordt getroffen en de andere mensch een belangrijke „hint“ krijgt.

Ook deze quaestie valt onder de moeilijke problemen betreffende den omgang van menschen, van christenen met elkander. En onmiddellijk daarbij sluit zich aan de vraag van de „groepsvorming“, juist misschien van de vorming van „kongsies“, van „klikjes“, waardoor een gemeenschappelijke doelstelling ontstaat die slechts gerealiseerd kan worden ten koste van de waarheid in den omgang met geheele groepen van andere personen.

Wij meenen niet te veel gezegd te hebben, toen wij oordeelden, dat bij de quaesties betreffende onzen omgang de vraagstukken van ons zedelijk leven rechtstreeks betrokken zijn.

J. W.

UIT DE SCHRIFT

Gegeven, dat Hij openbaar zou worden.

Dezen heeft God opgewekt ten derden dage, en gegeven, dat Hij openbaar zou worden. Handelingen 10: 40.

Nadat de Heere voor Christus de poorten des doods en des graf had ontsloten, heeft de Vader Hem gegeven, d.i. alle wegen en omstandigheden zoo beschikt, dat Hij in Zijn glorievolle verrijzenis steeds meer openbaar werd. De onwettelijke zekerheid der opstanding werd daardoor aan de discipelen al rijker en heerlijker geloofd.

Het woord van Petrus tot Cornelius werpt een treffend licht op de verschijningen van Christus na Zijn opstanding. Deze staan niet los naast elkaar, maar vormen een opklimmende reeks.

Mattheüs zegt, dat de vrouwen naar het graf gingen, als het begon te lichten. En Markus, dat zij tot het graf kwamen, als de zon opging. Dit stelt ons het „openbaar worden“ van Christus in een liefelijk symbool voor oogen. Het licht, dat begon te stralen werd al helderder en schooner. De zon, die opging, klom steeds hoger, zoodat haar glans al verder en al rijker werd gezien. Zoo is het nu ook bij de verschijningen. Door de openbaringen aan afzonderlijke personen (Maria Magdalena, de vrouwen, Petrus, de Emmaüs-gangers) betoont Hij zich den goeden Herder, die Zijn verstrooide schapen, den een na den ander, opzoekt en nagaat, om ze weer bijeen te vergaderen. Daarom, zoo is de avondverschijning,

waarbij zij allen, behalve Thomas, tegenwoordig zijn, de kroon van al de openbaringen op den eersten Paaschdag. Toen de zon in de natuur, die 's morgens over het geopende graf opging, weer ondergegaan was, scheen de „Paaschzon“ in den discipelenkring in haar volle kracht. Bij deze verschijning openbaart de Opgestane zich den Koning Zijner Kerk, als Hij Zijn discipelen herstelt in hun apostelschap. „Gelijkerwijs Mij de Vader gezonden heeft, zend Ik ook ulieden“, Johannes 20: 21. Zij worden geroepen te bouwen op het fundament, door Hem gelegd. En Hij verleent hun ook de kracht om deze taak te vervullen, als Hij ze de gave des Heiligen Geestes mededeelt, Johannes 20: 22.

Christus toonde zich aan hen op steeds duidelijker wijze. „Ziet mijn handen en mijn voeten, want Ik ben het zelf“, zoo sprak Hij, Lukas 24: 39. Herhaaldelijk heeft Hij met Zijn discipelen getogen en gedronken, om hen toch maar van de realiteit Zijner verrijzenis te verzekeren.

Hoe liefdevol buigt de Verrezenen zich tot de Zijnen neer! Toch heeft het uitwendig zichtbare bewijs, de lichamelijke aanschouwing van den Christus, aan de discipelen de volle Paaschvreugde niet bereid. Deze wordt eerst hun deel, als Hij hun verstand opent voor de Schriften, zoodat zij den Christus als den Gekruisigde en Opgestane in het getuigenis van Mozes en de Profeten leeren erkennen.

Al de verschijningen toonen ons éénzelfde gedachte, n.l. dat de Verrezenen Zelf de Leidsman is tot het geloof aan Zijn opstanding. Hij verwekte dat geloof bij hen door de Schrift voor hun verstand en hun verstand voor de Schrift te openen. Alleen het geestelijk bewijs der Heilige Schrift bood den discipelen volle zekerheid omtrent de waarachtigheid van Christus' opstanding.

Wij staan dus niet ten achter bij de eerste discipelen, die door Jezus zelf zijn vergaderd. Al de Apostelen en Evangelisten hebben eenstemmig het getuigenis van Christus tot ons gebracht. Wat zij ons verkondigen, dat hebben zij met de oogen gezien en met de ooren gehoord en met de handen getast. Het heeft Gode behaagd, ons het getuigenis van menschen te geven ten aanzien van Zijn Zoon Jezus Christus. En dat niet van twee of drie, waarin reeds alle woord zou bestaan, maar van twaalf Apostelen en van vier Evangelisten, die hun getuigenis onder de leiding des Heiligen Geestes ons overleveren.

De verschijningen in Jeruzalem dragen nog maar een voorloopig karakter. De opgestane Heiland heeft Zijn discipelen naar Galilea bescheiden. Daar zou de plaats zijn der schoonste openbaring. Ze zijn dan ook daarheen gegaan. In den weg der gehoorzaamheid aan 's Heeren Woord mogen de geloovigen nog steeds de toenemende openbaring van Christus' heerlijkheid verwachten.

Aan de zee van Tiberias wordt Petrus in aller tegenwoordigheid in het apostelschap hersteld en geeft de Heer tevens aan hen duidelijke aanwijzing omtrent hun apostolische bediening.

Deze verschijning draagt een symbolisch en profetisch karakter.

Op zinnebeeldige wijze aanschouwen zij daar het historische verloop hunner bediening. Ook hen zouden de Joden, evenals zij dat Christus zelf gedaan hebben, tegenstaan en verwerpen. Daarom zouden zij het net des Woords aan de andere zijde uitwerpen. De Evangelieprediking onder de Heidenen zou overvloedige en kostelijke vrucht dragen.

Ook wordt hun duidelijk getoond, de veranderde betrekking van Christus tot de Zijnen. Tot nu toe hadden zij lichamelijken omgang met Hem. Vroeger was Hij met hen in het schip. Nu niet meer. Terwijl zij arbeiden op de woelige zee, beeld van dit tijdelijke en vergankelijke leven, staat Christus op den vasten oever, symbool der hemelsche wereld. Van den troon der heerlijkheid bestuurt en kroont Hij van nu aan hun werk.

Zou Hij niet meer als voorheen lichamenlijk met hen omgaan, toch is Hij niet verre van hen. Hij blijft hen steeds dicht nabij, zoodat Hij, ofschoon op geestelijke wijze, een zeer nauwe gemeenschap met hen oefenen zal. Aan deze gemeenschap gevoelt hun zwakte, zoowel als Zijn liefde steeds behoefte.

Johannes en Petrus zijn kennelijk de beide hoofdpersonen dezer verschijning. Evenwel geldt zij ook voor al de anderen.

Al heerlijker openbaart Christus zich aan de Zijnen. Op bijzonder majesteitelijke wijze verschijnt Hij op den berg van Galilea aan meer dan 500 broederen tegelijk. „Als zij Hem zagen, baden zij Hem aan. En Jezus bij hen komende, sprak: Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde. Gaat dan heen, maakt alle volken tot Mijn discipelen“. Mattheüs 28: 17-19.

En hoe troostrijk klinkt Zijn laatste belofte: „Zie, Ik ben met ulieden tot de voleinding der wereld“. (vs 20).

Zoo heeft God Christus, dien Hij als de Borg voor zondaren overgaf tot het allervreestelijkste lijden, na de opstanding gegeven, in al rijker grootheid en heerlijkheid aan de Zijnen geopenbaard te worden.

Moge ook uw ziel daarvan ervaring ontvangen, nu in 't midden der gemeente de verschijningen

des Heeren weer de stof der bespreking en overweging zijn.

Zij het uw gebed, dat de Heere door Zijn Heiligen Geest moge geven, dat Christus ook door uw woord en wandel in uw omgeving openbaar moge worden.

En verzuim toch de gelegenheden niet, die God u daartoe dagelijks schenkt.

J. P. T.

KERKELUK LEVEN

„Loopen“.

Men heeft mij reeds verscheiden malen gevraagd, hier eens iets te zeggen over het „loopen“, d.w.z. het „naloopen“ van één bepaalden predikant in gemeenten, waar meer dan één dienaar des Woords geroepen is, en de roeping opvolgde.

Het is eigenlijk na dit laatste zinnetje al dadelijk niet meer mogelijk, dit „loopen“ in bescherming te nemen. Wie naar een plaats met meer dan één predikant beroepen wordt, krijgt in den beroepsbrief de verzekering, dat de gemeente hem roept, en dat zij hoopt, dat hij in haar stem de stem van God zelf moge opmerken. De gemeente, — niet een fragment van haar. Noch een reeds gevormd, noch een mogelijk te vormen fragment.

Wat komt er van den ernst der beroeping terecht, indien de gemeente dezen beroepsbrief laat schrijven, de intrée van den predikant omringt met bidden en danken, en dan verder eens probeert, hoe het met den man gaat, om dan naar hem toe te loopen, als hij haar behaagt, doch van hem weg te loopen, als er iemand is of iemand komt, die haar meer behaagt of die een mooie stem heeft, of een bepaalde voordracht, of een mooien zegtrant, of iets anders dat „mooi“ is? Wie het „loopen“ verdedigt, moet eigenlijk een anderen beroepsbrief, een ander bevestigingsformulier, een andere intrée-gewoonte beginnen te vragen. En andere gebeden en dankzeggingen bij de intrée.

Er komt iets bij. De kerk van Christus is iets anders dan een wereldsche instelling. Zij leeft niet van het systeem van geven-en-nemen. Zij sluit niet een dominee geen contract. Want zij is verbondsgemeenschap. Zij is slechts verstaanbaar tegen den achtergrond der theocratie, gelijk deze onder Israël bestond en haar wezenlijke konstitutieve krachten en bindingen ziet voortbestaan in de kerk van het Nieuwe Testament. In zulk een theocratische verbondsgemeenschap nu geldt eenzijdig de bepaling, „dat de ambten altijd onderscheiden blijven“, doch de andere, dat zij nooit gescheiden zijn. En de derde, dat het ééne ambt niet over het andere heerschen mag, doch het andere dan ook evenmin over het ééne heerschen, laat staan daarop trappen mag. En wat is dat meestal domme ge-loop nu anders dan trappen op het ambt van iemand, die met veel stichtelijkheid in een bepaalde kerk is ingehaald? Zeker, de dienaar des Woords heeft zijn bepaalde ambt, en dat mag nooit tot dominatie verleiden, want dan wordt het tot een karikatuur. De grenzen van zijn ambt zijn nooit te leggen door roef, gepleegd jegens het ambt aller geloovigen. Vandaar, dat hij zijnerzijds nooit hiërarchisch over de dragers van dat ambt der geloovigen heerschen mag. Zij hebben hun vrijheid, hun echte, calvinistische vrijheid. Maar omdat deze vrijheid in een theocratische gemeenschap wordt genoten, daarom slaat ze onmiddellijk om in binding. Zelfbinding. De dragers van het ambt aller geloovigen zijn vrij van alle hiërarchie; dat betekent: de keerzijde van die vrijheid is de binding aan het gezag van het ambt, dat speciaal dienstdoet in de kerk verricht, in casu het ambt van dienaar des Woords. Zou hij op het ambt der geloovigen trappen, dan komt er een wraakgeschrei! Het kome! Maar als er Zondag aan Zondag honderden dragers van het ambt der geloovigen trappen op het ambt van den dienaar des Woords, dan komt er geen wraakgeschrei. Men kijkt soms verbaasd, als er iemand iets over zegt. Maar de grenzen van het ambt der geloovigen worden door God nooit uitgelegd zoo, dat die uit-legging der grenzen roef zou beteekenen aan het speciale ambt in de kerk. Noch aan dat der diakenen, noch aan dat der ouderlingen, noch aan dat der dienaren des Woords. Weigert een behoefte gemeentelid een bepaalden diaken te ontvangen, dan wordt dat lid soms kerkelijk behandeld. Gebeurt hetzelfde een ouderling, dan beweegt zich gansch de kerkeraad. Maar laat men een predikant staan in een van zijn voornaamste, ja, in zijn eigenlijkste ambtspractatie, dan beweegt zich niemand en niets. Men denkt, dat er veel zegen valt in de gemeente. Zegen, och arme.

Ja, over dien „zegen“ moeten we nog iets zeggen in een derde opmerking. Meestal maken de menschen zich wijs, dat zij bij een bepaalden dominee zoo veel „zegen“ hebben. Natuurlijk betreed ik hier een moeilijk terrein, want de menschen lezen vaak meer „in“ een artikel, dan er in staat. Maar met de noodige waarschuwingen tegen dit en dat, ring, dat heere, een vele „zegen“ op „preken“, zo „voorkeert“, „voorden“, „maar aan“, „len, waarin“, „voor een“, „voudig non“, „mooi“ „pre“, „want het n“, „loopen van“, „het oordeel“, „ken. En hie“, „merking in“, „Wat heet“, „zegen“? „W“, „De massa“, „Zij heeft n“, „de bedroev“, „wijzen als“, „toeloop, di“, „denk hier“, „KAN gevel“, „van zijn pre“, „(maar dan“, „van die ge“, „reformeer“, „den i h o m“, „meeste na“, „éénen uilve“, „stem, de z“, „gen, niema“, „te ontkenn“, „dat een ge“, „daar d o o“, „vraagt in“, „Het is er v“, „het accent“, „die het sp“, „vân datge“, „onderse“, „den toone“, „dist voor H“, „lijke spreke“, „meensch“, „speler, de“, „daareven“, „speciaal k“, „wereldgeli“, „het Woo“, „van den g“, „onderschei“, „Hier kom“, „stadsmeens“, „dörpsmens“, „predikant“, „dames en“, „heeten wil“, „Mogen zij“, „heusch een“, „zegen, ont“, „dörpsmens“, „De uitkom“, „land de st“, „De verhou“, „stadsmeens“, „het Woo“, „dictie van“, „gonnen me“, „Heelemaal“, „is geschree“, „redenaars“, „Tenslotte“, „de instinct“, „onttrekt o“, „de spanne“, „rede. Me“, „predikant“, „een ander“, „dat er geen“, „rustige o v“, „bezwaren“, „worden!“ „meer) ze i“, „bandigheic“, „„voorkeur“, „wilde, daa“, „en ook zie“, „naar binn“, „van het c“, „van den c“, „trapt men“, „vigen. He“, „onmacht“, „en leeghe“, „d.w.z. ve“, „zocht, de“, „den kant“, „Laat me“, „lijkheid“, „lijk bij c“, „ciaals h“, „heeft, i“, „plegen,“, „chisati“, „sen vo“, „basis d